

TOMÁŠ HÁLA / 25. 4. 2017

Filmové dědictví v březovém lese

Zpráva o 21. ročníku festivalu Belyje Stolby 2017 v ruském Gosfilmofondu.

Ruský Gosfilmofond patří k největším filmovým archivům na světě, o čemž vypovídá i skutečnost, že pořádá vlastní filmový festival. Tato akce se koná na přelomu února a března v městečku Belyje Stolby (Bílé Sloupy), asi sto kilometrů od centra ruské metropole, kde se nachází i sám archiv. Po jeho skončení probíhají „ozvěny“ v Moskvě (v kině Illjuzion – ruském Ponrepu) a v dalších městech Ruské federace (Ioni Samara, Saratov, Jekatěrinburg a Sankt-Petěrburg). Zatímco tam je festival otevřen široké veřejnosti, v moskevské „gubernii“ je určen především odbornému publiku, díky čemuž má ráz několikadenního intenzivního semináře.

Hlavním tématem letošního 21. ročníku festivalu (27. 2. – 4. 3. 2017), pojmenovaného po místě konání Belyje Stolby, byla revoluce. Volba tohoto tématu vycházela ze 100. výročí VŘSR, které se organizátoři – jako epochální události – nechtěli vyhnout, a přitom se ji snažili připomenout méně obvyklým způsobem. Namísto titulů, které nám jako první vytanou na mysl (*Říjen* Sergeje Ejzenštejna nebo *Lenin v Říjnu* Michaila Romma), se rozhodli do programu zařadit – pro kontext – filmy o různých, nikoliv pouze ruských, revolucích. Díky tomu se na festivalu hrála např. komedie *Viva Maria!* (1965) francouzského režiséra Louise Malla, odehrávající se ovšem v Mexiku. Pozoruhodná byla o to víc, že se promítala z filmové kopie Gosfilmofondu, která měla české titulky! Samotnou bolševickou revoluci připomněly mimo jiné sovětské snímky *Na jedné planetě* (1965) Ilji Olšvanger s Innokentijem Smoktunovským v roli Lenina a *Před soudem historie* (1964) Fridricha Ermlera. Do druhého filmu režisér obsadil autentickou postavu nepřítele revoluce, monarchistu Vasilije Šulgina (1878–1976), a tím dosáhl zajímavého mísení žánru hraného a dokumentárního filmu.

Filmový režisér Marlen Chucijev – čestný prezident festivalu Belyje Stolby. Foto: Jekatěrina Šerstobitova.

Patrně odtud pramenil impulz pro další festivalovou sekci, již představovaly dokumenty natáčené režiséry, které si obvykle spojujeme s hranou kinematografií. Jejich přístup k zachycení reality je poněkud jiný než u klasických dokumentaristů, což mohli diváci posoudit např. u filmů Grigorije Alexandrova (*Internacional* – 1932, *Kaspici* – 1944), Alberta Gendelštejna (*Alexandr Pokryškin* – 1945, *Dmitrij Šostakovič* – 1966), Grigorije Čuchraje (*Paměť* – 1969) a Alexandra Askoldova (*Osud můj – KamAZ* – 1974), tvůrce legendárního trezorového filmu *Komisařka* (1967), který se festivalu také osobně zúčastnil.

K dokumentu měla blízko i sekce *Jak je uděláno umění*. Jejím vrcholem byl fascinující krátkometrážní snímek *Puškinovy rukopisy* (1937), v němž se režiséři Sergej Vladimírskij a Anatolij Jegorov pokusili rekonstruovat způsob tvorby slavného básníka, písničáka skladbu *Měděný jezdec*. V podobném duchu se nesl film *Jak pracoval Majakovskij* (1947, r. Viktor Morgenštern a Fjodor Ťapkin). Do divadelního zákulisí nechal nahlédnout středometrážní titul *Dnes – premiéra* (1965), v němž se dokumentarista Semjon Aranovič pokusil zachytit zrod inscenace *Tři sestry* režírované slavným Georgijem Tovstonogovem v tehdejší leningradském Velkém dramatickém divadle.

Se zmíněným seminárním charakterem festivalu Belyje Stolby souvisel tradiční kulatý stůl, který byl tentokrát věnován tématu *Festivaly archivních filmů/Archivní filmy na*

festivalech. Od aktuální problematiky, oživené trendem digitalizace (případně digitálního restaurování) filmového dědictví, se debata stočila k festivalu Belyje Stolby jako takovému. Navzdory kritičtějším okamžikům stran programu, jehož tradiční položky (archivní nálezy, restaurování a studentské práce) obměňují aktuálně volená témata, se končil kulatý stůl smířlivě. Petr Bagrov, umělecký vedoucí festivalu a hlavní kurátor Gosfilmofondu, se obrátil na přítomné s výzvou, aby se také zapojili do dramaturgie festivalu. Apel byl směřován nejen do řad domácích, ale i zahraničních účastníků (vedle České republiky se jednalo o hosty z Velké Británie, Německa, Rakouska, Japonska, Jižní Koreje, Srbska, Běloruska, Litvy, Inguška a dalších zemí).

Zakončení festivalu spojené s oceňováním filmových kritiků, vědců a archivářů – uprostřed Nikolaj Borodačev, prezident festivalu Belyje Stolby a generální ředitel Gosfilmofondu.

Foto: Jekatěrina Šerstobitova.

Festival Belyje Stolby se zaměřuje především na ruskou, případně sovětskou, tvorbu. V minulosti Národní filmový archiv přispěl mimo jiné k senzačním objevům dokumentárních a animovaných snímků, považovaných v Rusku za ztracené (viz článek Jany Rogoff v *Iluminaci* č. 2/2012). V těchto dnech se organizátoři festivalu věnují obvyklé práci v Gosfilmofondu. Přípravu 22. ročníku svého jedinečného festivalu zahájí v červenci letošního roku. Uvidíme, zda je zaujmou i naše návrhy, týkající se uvedení pásem animovaných filmů, dokumentů o srpnu 1968 a některého z titulů digitálně restaurovaného českého filmového dědictví.

Tomáš Hála, kurátor hrané kinematografie (východní Evropa a bývalý Sovětský svaz)